

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 15.

V Ljubljani, 14. malega travna 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljjanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Slov. in istrsko-hrvaškemu učiteljstvu! — Naš denarni zavod. — Naši nadpedagogi. — O snovanju narodnih knjižnic. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — V ofenzivi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

„Zaveza avstr. jugoslov. učiteljskih društev“.

Slov. in istrsko-hrvaškemu učiteljstvu!

Po sklepu upravnega odbora »Zaveze avst. jugoslovanskih učiteljskih društev« v seji dne 29. decembra 1904 se bo vršila XVII. glavna skupščina dne 13., 14. in 15. avgusta 1905 v Pulju z izletom po morju na Reko in v Opatijo.

Predlogi in predavanja za glavno skupščino, delegacije in sekcije se morajo prijaviti do 15. julija t. l. podpisanemu vodstvu; obenem naj se naznani dotični govornik.

Poslane teme razglasimo takoj, ko se nam vpošljejo.

Cenjene gg. predsednike »Zavezinih društev« vljudno prosimo, da uvrste v vzpored enega prihodnjih zborovanj volitev delegatov v zmislu § 7., lit. e) »Zavezinih« pravil. Delegati naj se prijavijo vsaj do 15. julija t. l. Izvolite delegate, ki se bodo glavne skupščine tudi res udeležili, da bo vsako društvo častno zastopano! Kdor že vé naprej, da ne pojde v Pulj, naj se ne pusti voliti.

Društvene izkaze dobe gg. predsedniki kmalu v roke. Izvolite jih izpolniti in prav zanesljivo vrniti do 15. julija t. l., da bo mogel »Zavezin« tajnik izdelati svoje poročilo.

Gg. blagajnike »Zavezinih« društev pa prosimo, da pošljejo »Zavezinemu« blagajniku letni donesek do 15. julija t. l., da bo mogel sestaviti svoj račun.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 10. aprila 1905.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca 31. sušca 1905 K 57.212.04.

Naši nadpedagogi.

Kdor pa pohujša katerega teh malih, ki verujejo vame, bi mu bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja.

Mat. 18, 6, 7.

Tako čitamo v svetem evangeliju. Take in slične, pretresljive besede evangelistov oznanjajo leto za letom našega naroda osrečevalci, božji poslanci, oznanjevalci miru in sprave, božji namestniki, pravi učitelji mladine itd. svojim vernim ovčicam in nepoboljšljivim kozlom s tako vnemo in tolikokrat, da slednjič celo njih čisto in nedolžno srce otrpne za take in enake besede. Menda se celo samim oznanjevalcem božje besede zamori slednjič vsak blažji čut od samega in vedno istega govorjenja, da jim prihajajo besede le z jezika, ne pa iz srca.

Strašna obsodba, ki jo čitamo v evangeliju, naj bi že vendar predramila naše nadpedagoge, da bi se slednjič le usmili vsaj naše nedolžne mladine, posebno vsaj one, ki se šele zaveda, da živi in ki potrebuje že zaradi duševne šibkosti toliko več opore.

Dokaze imamo, da segajo taki nadpedagogi z nepremišljenimi besedami svojih pridig naravnost v nedolžno srce po nedolžnih cvetkah čistosti. Naj bi že skoro prenehali brezobzirni atentati na nedolžna srca naše šolske mladine izvoljenih božjih učiteljev ter naj bi pomislili, da zbujajo s svojimi mikajoče zavedljivimi besedami v otroku predstave, ki so mu bile dosedaj še popolnoma neznane, da ga uvajajo v tuj svet, kjer se ne spozna, da ga z nečem pitajo, česar ne more prebaviti, posebno kadar secirajo šesto božjo zapoved v pridigah za šolarje v gotovih časih, recimo ob pripravah za velikonočno izpoved in ob drugih prilikah.

Mladina je že itak tako radovedna in kar s slastjo zahteva zadoščenja svoji radovednosti, posebno če ji zbudimo poželenje po nečem, česar prav ne razume, pa se ji vendar dozdeva, da mora biti prijetno. Išče pač toliko časa prilike, brez premisleka in se ne meni za posledice, dokler ne dožene svojega namena. Žalibog, da so taki čini za nerazsodno mladež le prepogostoma pogubonosni, da se že v zgodnji

mladosti vcepi malodane neozdravljiva kal nečistosti. Da bi taki moralno propadli in pa tudi za seksualno vzgojo že zreli mladini vsaj na višji stopinji s pametnim poukom morala šola priskočiti na pomoč, bi bilo pač že tudi umestno. V tem oziru je nedavno prinesla dunajska »Freie Lehrerstimme« prav aktualen članek. Blagoslovljenih zavodnikov strup bomo morali vsekakor uničevati ter čuvati mladino pred nadaljnim demoralizovanjem in učiteljstva sveta dolžnost je, da se z vso brezobzirnostjo zavzema za to, da se napravi jez takim nečuvanim napadom na nedolžna otroška srca. A pri nas je dovoljeno še dandanes to, kar bi drugod obsodil tudi kazenski paragraf.

To jasno osvetljuje to-le ne še staro dejstvo: Katehet napove izpoved in sveto obhajilo. Pred izpovedjo je priprava za sveto opravilo. To bi bilo še vse dobro. Nihče se ne more izpodtikati nad tem. A da ustvarja to pripravo nad poldrugo uro trajajoče duhomorno pridigovanje, je pa vsaj deloma preveč. Ti psihologi ne vedo, da celo odrasli človek recimo kmet, posluša komaj pol ure z zbranim duhom razmotrivanja propovednikova, a dete, 8 let staro, naj pa tava nad 1½ ure za abstraktnimi izvajanji. Da pa v tej pripravi na svetem mestu, kjer naj bi oznanjali božjo besedo, opozarjajo otroke, notabene 8—14 let stare otroke, na stvari, da učenci, ki so že zrelejši, zardevajo do ušes od sramu ter se ne upajo duhovnemu očetu-pridigarju pogledati v obraz, na stvari, ki se jih sramuje vsak pošten človek, in to tako nazorno in kar direktno, da se mora vsak otrok, ki še ni bil pohujšan, pohujšati, to presega že vse meje dostojnosti, dopustnosti in takta. Kar smo o tem izvedeli s Štajerskega, to je tako gorostasno in tako pohujšljivo, da se človeku gabi. To je superlativ ostudnosti!

Starši so pravili, da so jih otroci, prišedši od pridigepriprave za izpoved, nadlegovali s takimi vprašanji, da so roditelji kar osuplo gledali. Povprašujoč otroke, odkod to vedo, so jim odgovarjali, da so čuli vse to pri pridigi. In otroci niso morda slišali malenkosti, temveč v pravem pomenu besede — svinjarije. Otroci so se povpraševali: »Kaj je to? Zakaj ne smemo delati tega? Ali se sploh kaj takega godi med ljudmi na svetu?« In če ne ravnaajo starši v tem oziru pametno, iščejo otroci zadoščenja svoji radovednosti drugod, ponajvečkrat pri pokvarjenih poslih. Da pa slišijo od teh še mnogo več in da jih taki posli prepogostokrat docela pokvarijo, ni menda treba še posebej omenjati. O, uboga mladina, kolikokrat te prav isti spravijo na napačna pota, ki so poklicani skrbeti za tvoj dušni blagor, a rušijo s pravo krutostjo neskaljeno srečo dušnega in srčnega miru. Boljše bi bilo, da bi se že zdavnaj pogreznili v globočino morja taki nekaznovani morilci blažene mladine!

Vemo, kako se godi otroku, kake dušne boli ga begajo, kadar je v takem položaju, ko mu zrušijo dušni mir, da usiha rožica nedolžnosti kot cvetka, ko jo ožge pomladanska slana.

Pri prvi izpovedi je bil deček star deset let. Prišel je v roke duhovnemu očetu, ki je z vso brezobzirnostjo vlek iz njega stvari, o katerih ni imel ne pojma, in to kar direktno in tako nazorno, da je kar gledal očaran z odprtimi očmi v izpovednika, ne da bi ga umel, kaj hoče. Ker ni dobil od dečka nikakega odgovora na svoja nerodna vprašanja, se ni zadovoljil z molčečnostjo, temveč silil je in silil, da mu naj kaj pove. Domov prišedši, vpraša mater, kaj pomeni vse to, kar ga je vprašal izpovednik. A mati, ki tudi ni dovolj razumna in ker si ni vedela drugače pomagati iz zadrege, je prav občutno našeškala otroka, da je prav bridko jokal.

Deček pa ni miroval toliko časa, dokler ni zvedel vsega ter potem — pohujšal še druge otroke. A še mnogo mnogo sličnih slučajev so nam opisovali razumni in pobožni starši, ki so dejali, da ne bodo svojih otrok več pošiljali v izpoved k takim — volkovom!

Zadoščajo naj te-le vrstice! Nekaterim našim nadpedagogom-psihologom naj se odpro oči in naj imajo usmiljenje vsaj — z nedolžnimi otroškimi srcil!

O snovanju narodnih knjižnic.

Če hočemo vedeti, kako snujmo ljudske knjižnice, se moramo ozreti v zgodovino ljudskega knjižničarstva, ki nam pove, kako so jih ustanavljali drugod. Začetne ljudske knjižnice so se pojavile v Ameriki. V prvi polovici 18. stoletja je namreč ustanovil prvo Franklin. On sam piše o tem dogodku tako-le: »Ko sem se naselil v Pensilvaniji, ni bilo tam še nobene dobre knjigarne. Bili so sicer trgovci, ki so pa tržili le s papirjem, koledarji in z navadnimi šolskimi knjigami. Kdor je bil prijatelj knjig, jih je moral naročiti iz Angleške. Člani »Junto« — tako so imenovali diskusijski klub, ki ga je zasnoval 21 letni Franklin v Filadelfiji — smo imeli vsak dvojico ali trojico knjig. Gostilnico, kjer smo se prvotno zbirali, smo kmalu ostavili in najeli za sestanke lastno sobo. Tedaj stavim predlog, da prenesemo vanjo vse svoje knjige, ker jih tako lahko uporabljamo med sestankom. A tudi zato, da postanejo knjige skupna dobrota vseh. To se je tudi izvršilo. Ko spoznam dobroto te zbirke, predlagam vnovič, naj se razširi in naredi iz nje javna izposojevalnica na subskripcije. V to svrhu predložim načrt, potrebna pravila in pogodbo, s katero se je imel vsakdo s podpisom zavezati, da plača določeno vsoto za nakup knjig in letne prispevke za povečanje knjižnice. Tedaj nas je bilo v Filadelfiji malo takih, ki bi radi brali in največ nas je bilo ubožnih. Za stvar nismo mogli več pridobiti kot 50 oseb, največ mladih rokodelcev, ki so bili pripravljene dati vsak po 40 šilingov in letne prispevnine 10 šilingov. S tako malenkostjo smo začeli. Knjige smo dobili iz Angleške. Knjižnica je bila en dan v tednu odprta. Izposojevali smo podpisancem le proti pismeni zavezi, da plačajo dvojno vrednost knjige, ako bi je ne vrnili redno. Ta naša naredba se je tako obnesla, da so jo kmalu posnela vsa druga mesta in provincije. Knjižnice so se večale z darili, branje knjig pa je postalo moderno, in ker naš narod ni imel javnih zabav, ki bi ga odvrčale od pazljivega učenja, se je jako natanko seznanil s knjigami. Malo let nato so že tujci opazili, da smo bolj poučeni in bolj razumni kot navadni ljudje istega stanu po drugih deželah.«*)

Precej drugačen in očitno manj originalen je začetek angleških knjižnic. Tamkaj je namreč priobčeval Edward Edwards okolo leta 1840. v različnih časopisih članke o javnih knjižnicah drugih dežel. Le-ti so navdušili Williama Ewarta tako, da je leta 1848. predlagal v zbornici odsek, ki naj bi preštudiral razmere ljudskih javnih knjižnic. Kmalu nato so sklenili zakon, ki dovoljuje ustanavljati knjižnice in muzeje. Ewart je utemeljeval svoj predlog največ s tem, da nima z izjemo manchestrske knjižnice nobeno drugo večje industrijsko mesto na Angleškem javne knjižnice, da pa

*) Benjamin Franklin: Sein Leben von ihm selbst beschrieben. Berlin. Auerbach 1832.

obiskujejo v Lyonu, Marseillesu in drugih francoskih mestih delavci v velikem številu tamošnje javne knjižnice. Tudi se je skliceval na ameriške Združene države, kjer je bilo že tedaj (1849) več kot 100 javnih občinskih knjižnic.

Na jako zanimiv način so ustanovili ljudsko knjižnico v Berolinu, ki je imela velikanski vpliv na razvoj vsega nemškega knjižničarstva. Temelj so dali zanjo nekateri univerzitetni profesorji, njim na čelu Friderik von Raumer. Ta se je menda peljal leta 1841. po Ohiju k Missisippiju. Tedaj se razgovarja med vožnjo z ljudmi nižjih slojev. Čudno se mu pa zazdi, da znajo ti ljudje natančno Plutarhov životopis. Zve pa, da izvira to odtod, ker imajo v posameznih krajih ljudske knjižnice, v večjih krajih pa prirejajo znanstvena predavanja.

Na podlagi teh dejstev je prof. Raumer sklenil plagirati te naprave in jih takoj uvesti, ko pride domov. — Koncem istega leta je že zasnoval »Društvo za znanstvena predavanja«.

Da je možno ustanavljati ljudske knjižnice tudi ob najslabših razmerah, nam potrjuje dopis nemškega vaškega duhovnika, priobčen v neki socijalni korespondenci:

»Ko sem prišel v vasico X., je bilo moje prvo prizadevanje, dati siromakom vsaj majhno knjižnico, ker sem videl, da nimajo skoro nobenega čtiva. A kako začeti? Kje vzeti sredstva? — Kupim za kake 4 K zbirko poljudnih spisov in jih porazdelim po hišah. Te knjige so tekom ene zime tako izdelali, da bi jih kmalu niti vezati ne mogli dati. A kaj je izdalo to berilo za toliko ljudi? — Šel sem in nabiral po hišah knjige, kjer sem slutil, da imajo še kakšno. Ker je bil začetek storjen, so mi šli povsod na roke in danes se knjižnica, ki je vredna takih 300 K, vzdržuje sama od sebe. Vzamem pač za vsako knjigo en, dva, tri vinarje odškodnine. Čez zimo se mi s tem nabere kakih 5 K, kar porabim za vezavo. Kako novo knjigo pa tudi še vedno kje ujamem«.

Ni torej nemogoče ustanoviti ljudske knjižnice tudi v vsakem kraju. Vsekako je treba najprvo za to pripraviti tla: pridobiti je treba za idejo ljudi, a usposobiti je treba za stvar organizatorja.

Eni pripravljajo ljudi za knjižnice na ta način, da jim nudijo vabljive knjige, ne da bi jim povedali, zakaj. S to metodo delujejo n. pr. Čehi v mešovityh krajih, kjer dobe po enega zaupnika, ki širi kot prijatelj soobčanov knjige med svoje, ne da bi vedeli, kakšne namene zasleduje pri tem.

Drugi zbujaajo ljudem direktno in indirektno potrebo do branja s tem, da jim kažejo za zgled razvoj in procvit knjižnic drugih narodov in jim tudi jasno povedo, kakšen pomen ima branje.

Preden ustanovi organizator kako knjižnico, je potrebno, da si ogleda v dotičnem kraju vse pripomočke, ki bi jih lahko porabili za ljudsko javno čitalnico in knjižnico. Ker nam edino le statistika omogočuje jasen pogled v dejanske razmere, zato je torej potrebno zasnovati kulturno statistiko, in sicer v okrožjih, preden moremo izvršiti načrt zgoraj omenjenega sistema. — Okrožje lahko smatramo za popolno enotno celoto.

Na podlagi statistike treba ukreniti, da se dani zakladi koncentrirajo ali decentralizirajo. Glavni namen mora biti, zvečati uporabnost materijala. Kjer ni mogoče pridobiti že obstoječih knjižnic za reformo in splošno uporabo, je treba izposlovati vsaj to, da posojujejo iste knjižnice svoje knjige

ljudski javni knjižnici. Tako vez vidimo med knjižnicami drugih narodov. Dunajske ljudske knjižnice n. pr. so v zvezi skoro z vsemi tamošnjimi knjižnicami in v njih se lahko dobe knjige vseh drugih.

Za vsak slučaj pa je za organizatorja nujno, da si je sam o bistvu, namenu in organizaciji knjižničarstva popolnoma na jasnem, zavoljo česar je zmožen stvar vsestransko zagovarjati. Ne zadostuje pa samo to, da ima o njegovi dobrodelnosti in vrlini neko sveto prepričanje, ampak imeti mora trdno voljo, širiti idejo potom agitacije. Pota agitačna so jako različna.

Govorimo naj o učitelju, ki je morda občinski tajnik in ta bo lahko pripravil občinsko predstojništvo do tega, da določi vsako leto vsotico 10, 20, 30 K kot ustanovni kapital za ljudsko knjižnico. Za prvi hip se osnuje mala knjižnica — 20—50 knjig — in ta se polagoma izpopolnjuje.

V kakem drugem okraju je čitalnica potrebna reforme. Ta se kratkomalo na občnem zboru izpremeni v ljudsko javno čitalnico. Značilno je, da kažejo početki naših ljudskih knjižnic razvoj iz čitalničnih. Dosedanji poizkusi so se v tem oziru precej dobro obnesli. Le želeti je, da krenejo vse čitalnice to pot. Iste naj občine ali popolnoma prevzamejo ali skrbe za lokal, kurjavo, razsvetljava, izpopolnjevanje in plačevanje knjižničarja ali pa naj jih vsaj temeljito materijalno podpro. V vsakem oziru je skupna revizija neobhodno potrebna in edina garancija za vsestransko prospevanje.

Poudarjamo iznova, da je necenljive važnosti, da pridobimo v vsaki vasi vsaj enega zaupnika, ki naj pa je po zmožnosti najbolj vpliven in ugleden vaščan, zakaj od tega zavisí vsa bodočnost organizacije. Preden se začne širša agitacija v posameznih vasicah, bi bilo jako dobro zasnovati ožjo, a sistematično agitacijo po sodnijskih okrajih, ki naj obstaja v tem, da se pridobe v vsakem kraju sodnijskega okraja zaupniki, ki se za stvar zanimajo in so jo pripravljene podpirati. Vzbudi se zanimanje pri kolikor največ možno izobraženih in vplivnih možeh osebno, osobito predsedniki vseh v kraju se nahajajočih društev. Le-ti naj bi se sestajali in določali načrt za snovanje knjižnic v dotični sodnji. Ko se je dala za ves okraj direktiva in določil skupen sistem, se lahko začne agitacija za širše kroge. V posameznih krajih se eventualno skliče javne shode, na istih razlaga pomen ljudskih knjižnic in zahteva ustanovitev od strani občine, ali se pa kratkomalo zasnuje mala knjižnica in se dele knjige med ljudi. —

Ljudske javne knjižnice bi se dale ustanavljati tudi na podlagi šolskih knjižnic. Skoraj vsaka šola ima svojo knjižnico. Ista je sicer namenjena največ mladini, vendar pa vidimo, da jo navadno čitajo cele rodovine. Naučno ministrstvo je naročilo ustanavljati učiteljske in šolarske knjižnice z odlokom z dne 15. decembra 1871. Pri nas menda nihče ne ve, da daje ta odlok krajnim šolskim svetom nalogo določevati, »s kakimi pogoji se lahko posojujejo knjige odrastlim občanom in to, ali se od njih zahteva kaka odškodnina ali ne.« Če bi torej krajni šolski sveti izvrševali svojo nalogo in če bi se šolske knjižnice izpopolnile še s pomočjo občin in drugih faktorjev, bi lahko v kratkem imeli na Slovenskem lepo število ljudskih knjižnic in javnih čitalnic.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXVI.

Vprašanje: Ali je mežnar župne ali podružnične cerkve ali kdo drugi opravičen hoditi iskat in pozivat kateheča s trkanjem na šolska vrata med učno uro veronauka, da naj gre takoj bolnika previdit, otroka krstit, iz hranilnice mu kaj dostavit itd., in to na način, da šolski voditelj ničesar o tem ne ve?

Ako ni nihče opravičen za to, kaj je storiti takemu šolskemu voditelju, ki ima na vratih vsakega razreda tablico z napisom, da je neuradnim osebam vhod prepovedan?

Šol. voditelj trirazrednice.

Odgovor: Po §-u 34. šol. in učnega reda občnim ljudskim šolam ima šolski voditelj nadzor in voditeljstvo notranjih šolskih stvari. Posebno mu je skrbeti, da se šol. red natančno izpolnjuje. Po glasilu te zakonite določbe mu je odpravljati vsak nered in vse napake, če so.

Po §-u 5. zakona z dne 14. maja l. 1869., drž. zak. št. 62, morajo verski učitelji izpolnjevati šolske zakone in tiste ukaze, ki jih po teh zakonih izdajajo šolska oblastva.

Iz tega je razvidno, da ima šolski voditelj dolžnost odpraviti tudi v gorenjem vprašanju omenjeno nepravilnost. Na vratih je vsakemu jasno na vpogled pribit ukaz šolske oblasti. Kdor torej greši proti njemu, ga je ovaditi oblasti, ki bo že skrbela, da nihče ne moti šolskega reda. Če se to motenje godi z vednostjo veroučitelja, je tudi tega uradnim potom poučiti, kaj sme in česa ne. Energično ga je treba opozoriti na imenovani § 5.

To je zakonito.

Taktno in kolegijalno bi pa bilo, da bi naprosil dotični veroučitelj, če je slučajno edini duhovnik v kraju, da sme v nujnem slučaju iti obhajati bolnika, četudi je klican k njemu iz šolske sobe. Nadučitelj more le na ta način, če je sam o tem obveščen, poskrbeti za katehetovo nadomeščanje. Le tak slučaj naj bi imel izjemo, vsi drugi je pa ne smejo imeti, posebno pa še ne, če nimajo z duhovskim poklicem nobene zveze. Take slabe in kvarne razvade je treba energično zatreti!

Dohtar Stojan.

XXVII.

Vprašanje: Ali imajo člani šolskega odbora obrtno-nadaljevalnih šol pravico izpraševati pri pouku? Katere so sploh pravice in dolžnosti teh članov?

Voditelj obrtno-nadaljevalne šole.

Odgovor: Pravice in dolžnosti članov šol. odbora obrtno-nadaljevalnih šol so natančno določene v statutu za dotični odbor. Drugih določil ni. Pač pa je za zastopnike naučne uprave izdan še poseben normativ, ki določuje njih delokrog. Ta normativ ima pač tudi veljavo za druge člane v šolskem odboru. Dobite ga v »Zentralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen«, Band III, str. 240, ter je izdan dne 8. oktobra 1884, št. 9896.

Glavna določba je v točki 5.: »V ostalem imajo zastopniki naučne uprave drugim članom šolskega odbora v splošnem določeni delokrog in zatorej tudi niso upravičeni, neposredno vplivati na poučevanje ali na disciplino. Vendar pa jim ostane pravica, v posebnih slučajih opozoriti naučno upravo na napake, ki so si jih prizadevali odstraniti, ki jih pa niso odstranili« ...

Pripominjamo še, da je v točki 3. izrečeno: »Na napake in nepravilnosti mora zastopnik naučne uprave ali opozoriti šolskega voditelja, ali pa, če sodi zadeva v delokrog šolskega odbora, v seji zadnjega izraziti svoje zaznave.«

Iz teh zakonitih določil torej posnemljemo, da sme posredno vplivati na pouk in disciplino samo vladni komisar za obrtno šolstvo.

Dohtar Blažič.

V ofenzivi.

(Dalje.)

Tu pa tam zine klerikalizem tudi kako pametno besedo o šolstvu kakor tudi o narodni zavesti, to pa le zato, da slepi javno mnenje, kadar je pa čas, da bi to tudi pokazal v dejanju — obrne hrbet šoli in učiteljstvu. Mnogo let opazujemo že klerikalno hujskanje zoper nas in šolo po časopisih — pa tudi klerikalno ljubezen do nas po naših zbornicah. Stranka, ki govori, da je narodna zavednost paganstvo in šola za ljudstvo prokletstvo, ni prijateljica naroda, ampak zakleta in nevarna nasprotnica, ki se ji mora napovedati boj na življenje in smrt. — Nazaj k narodu za povzdigo splošne njegove blaginje!

* * *

Ali naj slovensko ljudstvo brez ozira na zemljepisne meje tvori na Slovenskem veliko enotno politiško društvo! Z drugimi besedami, na Slovenskem naj se politiško življenje enotno organizuje na najširšem demokratiškem temelju. Jasno je, da se mora ljudstvo zavedati te svoje naloge; zato pa je treba enotne politiške organizacije.

Dr. Jan. E. Krek.

Znano je, da je g. dr. Krek prvoboritelj na krščanskem socialnem polju. Žal, da je on doslej posvetil vse svoje moči v prilog klerikalizma, v istem dopisu pravi sam: »Monistiški svetovni nazor in z njim spojena politiška načela se na dado nikoli spraviti v soglasje s katoliškim pravcem in organizmom katoliške cerkve. Boj je torej y tem oziru naraven«. Pravec našega klerikalizma je, biti našemu narodu tudi v socialnem oziru prvoboritelj, kažipot in osrečevalec kakor je v dušnem oziru. Socialno vprašanje je nekaj silno težkega, ker ni mogoče uporabljati občna, preizkušana pravila povsod z dobrim uspehom. To vprašanje je špekulativno in povsem materijalno. Že borba za obstanek posameznika je silno težavna, tem težavnejša in odgovornejša je borba za srečo in blaginjo mase naroda. Kdor hoče biti dober gospodar, mora biti obdan z vsemi dobrimi lastnostmi; uglobiti se mora takorekoč z dušo in telesom v posvetne zadeve, skrbi ga more noč in dan. Večje ko je imetje, družina, služba itd., tem večje so skrbi in odgovornosti. Dohodki in sreča so odvisni v prvi vrsti od boritelja samega. Če je ta lahkomišljen, malomaren, neveden ali celo neumen, bo njegova špekulacija slaba, dohodki in sreča bodo piškavi.

Vprašanje nastane sedaj, ali je klerikalizem opravičen nastopati kot prvoboritelj na socialnem polju? Vsak za svojo osebo in svojo ožjo družino mora skrbeti, ker to nam je prisojeno. Duhovniki so ljudje kakor smo mi drugi, oni imajo poleg dušnega pastirstva opravičeno skrb tudi za svoj obstanek. Vendar ta skrb ne sme prestopiti naravnih mej; ne sme prestopiti naukov, ki jih uče sami. Mi, ki živimo med

narodom, vemo, s kakšno natančnostjo nas opazuje. Vse oči šolskih otrok in ljudstva šolskega okoliša so obrnjene na nas. Takoj vidijo naše vrline, pa tudi napake. Gorje učitelju, ki je podvržen raznim slabostim; zasmehovan, obrekovan, pomilovan in križan je, da je vreden največjega usmiljenja. Ali ni z duhovščino ravno tako? Razlika med nami in duhovščino je ta, da nas očitno večkrat pribija na križ, duhovščino iz strahu pa le bolj na skrivnem. Narod vidi vrline naše duhovščine, vidi pa tudi njihove napake. Kakor električni tok se hitro širijo napačna dejanja med župljani. V začetku kimajo moški z glavami, ženske pa stikajo glave skupaj in se posmehujejo. Ako se to čimdalje ponavlja, izbruhne jeza župljanov na dan, po gostilnicah se slišijo reči, da bi človek ne verjel, ko bi ne slišal na lastna ušesa. Tisti ljudje, ki na videz gredo za duhovnikom čez drn in strn, ga poslušajo v cerkvi poučevati in od katerega dobe dušne tolažbe, ga obirajo o priliki zaradi pregreh in napak do kosti. Kakor se zahteva od nas učiteljev lepo, moralno življenje ter vestno izpolnjevanje dolžnosti, če nočemo priti v nasprotje z narodom, ravno isto se zahteva, če ne več, tudi od duhovščine. Duhoven, ki zanemarija svojo dolžnost, ki živi nemoralno, ki se peha in bori za posvetno čast, slavo, denar ali drugo, je pri ljudeh v izpodtiko in pohujšanje. Mi vemo prav dobro, kako težavno in trudapolno delo je, če hočemo v šoli izpolnovati natančno svoje dolžnosti. Iste skrbi in isti trud ima tudi naša duhovščina, ako hoče vestno izpolnovati svoje stanovske dolžnosti. Ali je torej mogoče, da bi se naša duhovščina z vnemo, koristjo in s pravo vdanostjo lotila pretežavnega socialnega vprašanja? To je nemogoče! Dvema gospodarjema zvesto služiti: Bogu in mamonu, je nemogoče, to je učil že naš Zveličar. Da je to istina, so priča razni konsumi žalostnega spomina. Koliko skrbi, žalosti, tožba in greha je povzročila ta žalostna špekulacija, katere pravec je, ljudstvu pomagati na noge v socialnem oziru, narediti ga v tem oziru odvisnega, da bi šel v političkem oziru za klerikalizmom za dosego nadvlade. Mar je njemu za gmotno narodovo škodo, greh, tožbe, poraz in sramoto, saj se je podpisal z obema rokama, da to je preneumno!

Ako bi imel naš klerikalizem čist in blag namen, ljudstvu pomagati na noge v socialnem oziru, bi gotovo krenil na drugo pot, bi pričel borbo tam, kjer je izvor, temelj in neizgrešljiv pravec, in ta je narodna omika. Ali kaj hočemo, ker smer ali pravec klerikalizma — katoliške cerkve, kakor pravi dr. Krek — ne pride nikoli v soglasje s političskimi načeli, zato je boj naraven! Mi ne moremo in tudi ne smemo kreniti kot narodni odgojitelji na klerikalno pot, ker vidimo edino rešitev socialnega vprašanja v narodni prosveti. Narodna prosveta in omika sta našemu klerikalizmu trn v peti, ker omikan in izobražen narod ne tava slepo za njim. On še milostno privošči, da zna naš kmet čitati in nekoliko računati, da bi pa bil bolj izobražen, tega mu pa že ne privošči. Ali ni prežalostno, da je naš klerikalizem pred leti stavil predlog v deželni zbor, da naj se opuste na deželi po kmetih večrazrednice z vsednevnim poukom. Tudi za šestletno šolsko dobo so se že oglasili:

Tem ljudem so šole predrage, kmet nima časa pošiljati otrok v šolo, ker jih potrebuje doma pri delu. Oni ne puste, da bi bil kmet preobložen z davki za šolo, trdijo, da naj učitelje plačajo tisti, ki imajo največjo korist od šole, kmet ne bo plačeval učiteljev. Ali ni to samo klerikalna zvijača, hinavščina in lopovstvo? S tem se prikupijo kmetu, ker siromak ne ve, da ima opraviti s političskimi zvijačnimi, on sliši

prav rad, da ni preveč obremenjen z davki; smatra vsakega protidavkarja za svojega prijatelja, čeprav je ta največji lopov. Na ta način si zna klerikalizem pridobiti kmeta na svojo stran, ovira napredek prosvete, da nevedno ljudstvo tava za njim; na ta način je dobljen klerikalni pravec. Ali ta klerikalni pravec ni pravi, čeprav sloni na katoliški podlagi, temu pravcu smo mi učitelji nasprotni, to nas največ loči, zaradi tega smo napovedali boj do zadnjega vzdih, čeprav nas klerikalizem smrtno sovraži, nas psuje, ovaja in nam nasprotuje, kjer ve in more. Duhovščina mora biti skrbna za cerkvene zadeve; ako bi učiteljstvo ne skrbelo za šolstvo, prosveto in narodni napredek, bi ne bilo vredno svojega imena in bilo bi nemarna izdajica svojega stanu. Mi smo iz naroda, delujemo, trpimo, delamo in se žrtvujemo za njegov blagor iz prave ljubezni do občne narodne blaginje, ne pa iz hinavščine, častiteljnosti in koristolovstva, kakor to dela klerikalizem.

»Nevednost je najdražja reč na svetu,« pravi pregovor. Naš narod, posebno naš kmet, je še silno neveden v primeri z drugimi kulturnimi narodi. Tekom tridesetih let se je sicer obrnilo nekoliko na bolje, odkar je uveden sedanji šolski zakon. Ljudstvo zna čitati, zato je izdatno poskočilo število Mohorjanov, pa tudi političkih listov se bere nebroj obeh se bojujočih političkih strank; vendar to še ne zadostuje, da bi se mi smeli prištevati med kulturne izobražene narode kakor Nemci, Francozi ali Angleži. Veliko je naredila c. kr. kmetijska družba s podružnicami in tudi šola za kmetijski napredek, vendar v kljub temu so naše kmetije v splošnem oziru še jako zanemarjene; naš kmet potrebuje še premnogo izobrazbe do popolnosti. Naša naloga ni kritikovati posameznih strok kmetijstva, a izpregovoriti hočemo besedo, ki se tiče občnega socialnega stanja. Čeprav neradi, pa vendar moramo povedati odkrito, da se naš kmet ne povzdigne do viška socialne blaginje, dokler ne dospe poleg svoje strokovne izobrazbe tudi do varčnosti in zmernosti. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Deželno „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ in „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ zborujeta, kakor je bilo že naznanjeno, v sredo, 19. t. m., ob 9. uri dopoldne v »Narodnem domu« v Ljubljani. K mnogobrojni udeležbi vabita odbora.

Štajersko.

II. občni zbor „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ se vrši v Celju dne 25. aprila t. l. dopoldne v okoliški šoli po tem vzporedi: a) seja upravnega odbora ob 9. predpoldne: 1. Poročilo društvenih funkcionarjev; 2. Volitev pregledovalcev računov; 3. Volitev odbora; 4. Določitev letnih doneskov. b) Glavni zbor ob polu 11. uri dopoldne: 1. Poročilo o društvenem delovanju; 2. O »Učit. konviktu«; 3. Gospodarska organizacija; 4. Predavanje g. ravnatelja H. Schreinerja »O bakterijah«. (Le ta vzpored zamore upravni odbor eventualno premeniti.)

Sl. odbori p. n. učiteljskih društev naj pravočasno določijo delegate, ozir. zastopnike njihove!

K prav obilni udeležbi vabi s kolegijalnim pozdravom vodstvo.

Književnost in umetnost.

Letno poročilo društva slovenskih učiteljic za leta 1899. do vštetelega 1904. Samozaložba. Natisnil Iv. Pr. Lampret v Kranju 1905. Str. 23. Več prihodnjič!

Knjižnica za mladino. Ravnokar je izšla 29. knjiga Gabrščkove »Knjižnice za mladino« Ta knjiga prinaša Jul. M. Thetterjevo povest »Durch die Klippen der Gesellschaft«, ki jo je z naslovom »Milutin Oblokar« za mlade in stare Slovence s pisateljevim dovoljenjem priredil tovariš nadučitelj Janko Leban. — Preprosta sicer, a zanimivo obdelana snov bo vplivala blažilno in bodrilno na bralce, ki jim je namenjena. Skozinskoz tendencijozna ilustracija mladega, kvarnim vplivom izpostavljenega, a v sebi močnega in zatorej neizgubljenega življenja dijaka Oblakarja gotovo ne izgreši svojega namena, ki meri na moralno učvrščenje mladih ljudi, hitečih za ukom v svet. — Tov. Janko Leban je nemški izvirnik lepo priredil za slov. mladino, ki ji je s to knjigo pripravil mnogo koristnega razvedrila. Treba je samo, da ne ostane knjiga v Gabrščkovi zalogi, nego da pride v čim številnejših izvodih v šolarske knjižnice. Kolikor razredov ima šola, najmanj toliko izvodov te knjige bi tudi morala imeti. Knjiga, ki šteje 199 strani, stane 1 K za nenaročnike. — Vseletna naročnina (za 4 knjige) pa stane le 3 K 10 h. Širite »Knjižnico za mladino«

V boj proti alkoholni kugi. Nemški spisal ces. svetnik dr. A. Buchmüller v Donawitzu. Za Slovence priredil Anton Ogorelec, nadučitelj pri Sv. Barbari v Halozah. 1905. Založil pisatelj. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Str. 16. Cena 1 komad 6 h, 100 komadov 4 K, 1000 komadov 45 K. — Po kratkem uvodu se deli knjižica v ta le poglavja: A. Kaj je alkohol? — B. Kdo je pivec? — C. Zakaj se toliko pije? — D. Katere bolezni lahko dobi pivec? Kje je meja med pivcem iz navade in med pijancem? — E. Proč z alkoholnimi pijačami! — F. Kako naj alkoholni kugi izpodkapamo tla? — Že iz teh zaglavij je razvidno, kako razpravlja knjižica vprašanje o alkoholni kugi. Ker je namenjena najširšim slojem, ji je slog poljuden in umljiv in cena tako nizka, da ji je pač odprta pot vsepovsod.

Vestnik.

† **Vladika Josip Juraj Strossmayer.** Dne 8. t. m. je za vedno zatisnil oči veliki vladika djakovski Josip Juraj Strossmayer v 91. letu svoje dobe. Na jugoslovanskem nebu se je utrnila svetla zvezda . . . Cerkev je izgubila plemenitega, pravega svečenika, domovina velikega rodoljuba, ki je gorel za njeno blaginjo z vsem ognjem čiste domovinske ljubezni. Odveč bi bilo govoriti o nezmernih zaslugah, ki si jih je pridobil Strossmayer za kulturno povzdigo in moralno ojačenje svojega naroda. Kar je mogel, je storil za domovino, kar je imel najboljšega, je dal nji: bil je ves njen. Med cerkvenimi dostojanstveniki mu ni enakega na slovanskem jugu. Slava njegovemu spominu!

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali Notranjska posojilnica v Postojni 50 K; g. Fran Žagar, tovarnar in posestnik v Markovcu pri Loži, 20 K; g. Jernej Kovič, katehet v Starem trgu pri Loži, 4 K; gg. Marika, Krajc in Fr. Žagar jun. iz Markovca pri Starem trgu à 1 K; g. Anton Uršič, trgovec v Kobaridu, 2 K; g. dr. K. Osvald, c. kr. gimn. profesor v Gorici, 2 K. Živeli darovalci in nasledniki! Bog plati!

Čekovni promet učiteljskega konvikta. (Letnina za l. 1905.) G. Fran Kocbek, nadučitelj in gosp. Ignacij Šijanec, učitelj v Gornjem gradu; g. Fran Bogataj, nadučitelj, g. Anton Miklavčič, učitelj; g. Ferdinand Gabršek, učitelj in gdč. Eliza Jaklič, učiteljica v Kobaridu; g. Jakob Žebre, nadučitelj, g. Ferdo Wigele, učitelj, gdč. Ivana Perušek, učiteljica, gdč. Justi Kozamernik, učiteljica, gdč. Pavlica Lampè, učiteljica in gdč. Berta Rössmann, učiteljica v Starem trgu pri Ložu; g. Gust. Štupar, učitelj na Kalu; g. Josip Ažman, nadučitelj (4 K) in gdč. Karolina Domšanova, učiteljica na Breznici; g. Josip Ambrožič, nadučitelj na Čatežu ob Savi; g. A. Pirce, nadučitelj, gdč. Marija Antončič, učiteljica, gdč. Pavla Čop, učiteljica in gdč. Ida Papler, učiteljica v Borovnici; gdč. Zorka Legat, učiteljica v Št. Ilju pri Velenju; gosp. Anton Kadunc, nadučitelj, gdč. Kornelija Koncilija, učiteljica v trekljencu; g. Ivan Kalan, učitelj v Ovsiahu; g. Makso Bajc, učitelj pri Sv. Vidu nad Cerknico.

Učiteljska zborovanja. Na veliko sredo, t. j. dne 19. t. m. bodo zborovala v Narodnem domu v Ljubljani tri učiteljska društva in sicer ob 9. uri: Slov. dež. učitelj. društvo; ob 10. uri: Društvo za zgradbo učitelj. konvikta in ob 11. uri pa: Vdovsko učit. društvo.

Kaj ima učiteljstvo pričakovati od kranjske klerikalne stranke. Prijatelj nam piše: Pretečeni teden sem zašel po izprehodu v gostilnico, v kateri je bilo 5 kmetijskih posestnikov in tri druge osebe. Kmalu za menoj pride v gostilnico župnik sosednje fare. Med drugimi pogovori začne župnik praviti o izboljšanju duhovniških plač. Rekel je: »Nam duhovnikom misli državni zbor izboljšati naše dohodke, a glejte te proklete liberalce, ne privoščijo nam tega! Kako vpije njihovo glasilo »Narod«, da mi nismo potrebni« itd. Na to sem rekel jaz: »Gospod župnik, sedaj ste govorili vi o liberalcih in vi se čudite, da ti duhovnikom ne privoščijo izboljšanja plač in da udrihajo po vas v »Narodu«. Poglejte svoje časopise »Slovenca« in »Domoljuba«, kako ta dva blatita učitelje, in sicer zato, ker smo mi učitelji vložili že pred dvema letoma prošnjo na dež. zbor za izboljšanje svojih dohodkov. Kdo je v prvi vrsti, ki se ustavlja zvišati nam naše plače, ali ne vi duhovniki in ali nismo mi učitelji, ki smo glede dohodkov proti duhovščini pravi berači, izboljšanja bolj potrebni kot vi? Dr. Šusteršič je na raznih shodih govoril o naših plačah in povsod poudarjal, da naj le tisti prispevajo k izboljšanju učiteljskih plač, ki imajo najmanj 5000 K letnih dohodkov. Vprašam vas: ali ne bodo tudi kmetje prispevali k vašim plačam? Ali ste pa slišali dr. Šusteršiča ali dr. Žitnika, da bil bil odprl v državnem zboru usta in predlagal, naj se vsi, ki nimajo 5000 K letnih dohodkov, oprostite prispevanja za duhovniške plače! Gospod župnik, tu se vidi, dvojna mera, s katere merite vi duhovniki. Za vas naj bi kmet izkrvavel, a za učitelje ne bi smel dati ničesar.« Na to reče župnik: »Vi učitelji ste liberalci, vam naj da dr. Tavčar, od kat. narodne stranke ne dobite nič.« »Vsi gosp. župnik, nismo liberalci, nekaj je tudi vaših, naj bi pa vsaj tem dal dr. Šusteršič, oziroma vaša stranka«, odgovorim. »Kranjski kmet zanje ne bi prispeval skoraj nič, a vendar ste jim tako malo hvaležni.« — »Župnik: Večina učiteljev«, pravi, »vas je liberalcev, zato ne pričakujte izlepa od naše stranke, da bi vam ona pomagala.« — Jaz: »Dobro, večina, trdite vi, nas je liberalcev, a tudi v državnem zboru je večina poslancev — liberalcev, a vendar so kot liberalci toliko pravični, da vam duhovnikom privoščijo večje dohodke, vi katoliški duhovniki pa tega čuta nimate.« Na to reče kmet: »Jaz pa priznam našemu učitelju, da govori prav, saj skoraj vsak duhovnik zapusti imetje, a še o nobenem učitelju ni bilo slišati, da bi bil pustil tisočake.« Župnik je na to utihnil, jaz pa sem ostavil lokal z zavestjo, da so klerikalci podobni onemu levu, ki ležal v brlogu, vabil k sebi živali, le da jih jih je — davil, kar bodo storili z nami tudi klerikalci, ako nas kdaj dobe v svojo oblast!

„Domoljub“ je zopet posvetil v zadnji številki naprednemu učiteljstvu veliko pozornost. Na uvodnem mestu ropoče proti znani odredbi deželnega šolskega sveta, ki po nji ne smejo kolportirati šolski otroci hujškajočega klerikalnega časopisja. Patetično vprašuje: »Čigavi so otroci?« in trdi doslej nikomur znano »resnico«, da imata dva zastopnika škofijstva v dež. šol. svetu »žalostno pravico, z dvema glasoma proti devetim zastopati ogromno večino v deželi.« Ta trditev je seveda strašna domišljavost in velika neumnost. »Domoljub« tudi »trobi« liberalcem in krščanskim staršem na ves glas, da so učitelji od staršev plačani pooblaščenci,

„Domoljub“ je zopet posvetil v zadnji številki naprednemu učiteljstvu veliko pozornost. Na uvodnem mestu ropoče proti znani odredbi deželnega šolskega sveta, ki po nji ne smejo kolportirati šolski otroci hujškajočega klerikalnega časopisja. Patetično vprašuje: »Čigavi so otroci?« in trdi doslej nikomur znano »resnico«, da imata dva zastopnika škofijstva v dež. šol. svetu »žalostno pravico, z dvema glasoma proti devetim zastopati ogromno večino v deželi.« Ta trditev je seveda strašna domišljavost in velika neumnost. »Domoljub« tudi »trobi« liberalcem in krščanskim staršem na ves glas, da so učitelji od staršev plačani pooblaščenci,

ki pa nimajo do šolskih otrok nobene pravice. Liberalci, pravi dalje, pri svojih lastnih otrocih najbolj kažejo, kakšni starši so. Za vse drugo so prej nego za vzgojitelje. Vsemu temu je seveda kriv krivični volilni red, ki je nemara tudi vzrok, da imajo nekateri ljudje nezakonske otroke, ki se čisto nič ne brigajo zanje, niti toliko ne, kakor prokleti liberalci za svoje. — No, iz tega je pa tudi razvidno, da so klerikalci začeli že deliti nedolžno mladino v liberalno in klerikalno! — Da je tudi po ostalem »Domoljubu« nasipanih vse polno strupenih napadov na učiteljstvo, ni treba menda posebej poudarjati. Mi si pa moramo to zapomniti in temu primerno urediti svoje ravnanje nasproti »Domoljubu«.

Kaj je abstinent? »Domoljubova« definicija se glasi: »... Žlampa le vodo kakor živina, ali mleko kakor otroci.« — In res! Vse »Domoljubovo« delovanje meri na to, da bi svoje verne brave — poživinil ali vsaj pootročil! — Vsekakor plemenito prizadevanje!

Odlikovanje. Nadučitelj Ernest Slanc pri Sv. Bolfenku blizu Središča je dobil od c. kr. kmetijske družbe štajerske priznalno diplomu in bronasto svetinjo za zasluge, ki si jih je pridobil na gospodarskem polju.

Umrli je dne 2. t. m. nagle smrti v Mariboru vadniški učitelj Franc Breznik, star 33 let. N. v. m. p.l

Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev ima sedaj ta konstituirani odbor: Dr. Fr. Zbašnik, predsednik; Miroslav Malovrh, podpredsednik; Rasto Pustoslemšek, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; Fran Govékar, arhivar; Makso Cotič, dr. D. Lončar in Josip Kostanjevec, odborniki; Ant. Ekar in Cvetko Golar, namestnika. V nadzorstvu so: Ante Beg, Jos. Regali in Ivan Rožman, v razsodišču pa: dr. Ivan Tavčar, dr. Danilo Majaron, dr. Konrad Vodusek, Anton Dermota in Engelbert Gangl. — Vpisnina je določena na 2 K, članarina pa: za prave člane po poklicu mesečno 1 K, za druge člane po 50 h, za podpornike po 4 K na leto. Učitelje-literate vabimo, da vstopijo v to svoje strokovno društvo.

Donesek k ilustraciji plač goriškega učiteljstva. »Soča« piše iz učiteljskih krogov:

Še se najdejo ljudje, ki poudarjajo: Učitelji so malo izobraženi in sploh manj potrebujejo, za svojo izobraženost so dovolj plačani itd. Ker je sploh navada, meriti plačo po študijah, hočem navajati tu študije in plače nekotih neučiteljev in primerjati jih z učiteljevimi. Evo:

Podoba 1. Nekdo je dovršil nižji gimnazij in učiteljišče, napravil maturo z odliko, služi kot učitelj že 28 let, pa mu obstoječe deželne postave predpisujejo plače 960 gld. Dostavljam še, da je v I. plačni vrsti in voditelj dvorazrednice. Mnogi njegovi kolegi, ki so manj učeni in so še v III. plačni vrsti, pa niso voditelji, imajo sedaj še 710 gld.

Podoba 2. Bil je fantič na koperskem učiteljišču. Vprašan pri sprejemnem izpitu »kaj je pajek« — je odgovoril s širokoodprtimi ustmi in očmi v tolminskem žargonu: »A pajk? frli pajk!« Ta ni dovršil I. tečaja, izstopil je, šel k financ, sedaj je finančni uradnik in ima 1500 gld. plače (reci tisoč petsto gld.)

Podoba 3. Dovršil je v Gorici »treči klas« vadnični. Šel je za komija, potem k vojakom, potem k financ. Sedaj je nekje davčni oficijal; ima 1400 gld. plače.

Podoba 4. Moj gimnazijski součenec je bil prestopil k davkarji. Sedaj je davkar in ima 1800 gld. plače.

Podoba 5. Do svojega 20. leta je bil strojarski pomočnik: Vojak, žandar, žandarski stražmojster, pol leta je šel prakticirati v Trst, že več let kancelist. Plača? Altroche mojal!

Podoba 6. Nadučit., obrnivši hrbet učiteljskemu stanu, je prestopil k pošti. Sedaj se veseli življenja in plače, ki je boljša od moje.

Podoba 7. Drug ex-učitelj je sedaj železniški uradnik z 2000 gld. plačel!

Podoba 8. Šole ni videl od znotraj. Brati in pisati se je za silo doma naučil. Pozneje ga je neki učitelj učil računati in spisja. Začel kupčevati. Sedaj ima nagromadenega premoženja okoli 20.000 gld. in ga še kupiči.

Podoba 9. Fijakar je bil, sedaj pa oštir. Ima veliko lepo novo hišo. Otroci študirajo vsi na visokih šolah.

Podoba 10. Hodil je doma malce v šolo, zna nekaj brati, pisati, še bolje računati. Kupčeval je z živino, potem se bavil z zidanjem. Sedaj premore 8 hiš, od kojih ste dve v mestu, vsaka vredna najmanj po 8000 gld.

Podoba 11. Dókončal je ljudsko šolo. Je palir pri železnici. V kratkem je prislužil 25.000 gld.

Bodi dovolj. Pripominjam, da morem navesti imena k dotičnim podobam.

Enako bi mogel navesti več primerjalnih podob za učiteljice, pošne uradnice, komptoaristinje, kuharice, služkinje itd., kar pa za sedaj raje opustim.

Če nekega lepega dne zmanjka učiteljev, kdo bo kriv? Zakaj se tako zavlačuje rešitev učiteljskega vprašanja? — Kaj bo, če ne bo več učiteljev? Davkov ne bo več, ta denar bo »prihranjen« — tisti, ki so hoteli postati učitelji, po bodo srečnejši v drugih stanovih!

Nerazdeljen pouk. Okr. šol. svet v Radgoni je priporočil dež. šol. svetu štajerskemu, da uvede pri Sv. Petru in v Ščavnici v poletnem času za poizkušnjo samo dopoldanski pouk, t. j. od 7.—12. ure s četrtkom vred. Dobro bi bilo, da dotično učiteljstvo potem poroča o uspehih takega pouka.

Velikonočne verske vaje. Poslanec Berger je interpeliral v državnem zboru naučnega ministra zaradi velikonočnih verskih vaj na srednjih šolah. Minister je odgovoril, da je staršem, oziroma njih namestnikom dovoljeno odločevati, ali se naj njih sinovi, oziroma varovanci udeležujejo duhovnih vaj ali ne. Naznaniti pa morajo svojo odločitev dotičnemu ravnateljstvu.

Suplentinja dobi takoj službo na dekliški štirirazrednici v Šmarju pri Jelšah (Štajersko) z letnimi 840 K. Opozarjamo na to izprašane kandidatkinje, ki še nimajo službe in bi morda sprejele to začasno suplenturo, ki traja do 15. septembra t. l. Reflektantini se je obrniti na okr. šol. svet Šmarje pri Celju, oziroma na zastopnika učiteljstva, g. Fr. Ferlinca, učitelja v Šmarju.

Razgled po šolskem svetu.

— **Slovenska poljedelska šola na Spodnjem Štajerskem.** Poslanec Robič je predlagal v proračunskem odseku državnega zbora, naj ustanovi vlada slovensko poljedelsko šolo za Spodnje Štajersko. Vlada naj da ustanovni znesek ter vsakoletno primerno denarno podporo.

— **Katoliško „učiteljsko“ društvo na Bavarskem.** To društvo šteje nad 300 članov, to je učiteljev, in 4176 častnih članov, to je duhovnikov. Na vsakega učitelja pride 14 duhovnikov! Lepo učiteljsko društvo! Podobno Slomškovi zvezi.

— **Odpravljena pokončna pisava.** Doslej so učili na hrvaških ljudskih šolah pokončno pisavo. Naučna uprava pa jo je sedaj odpravila, ker ni imela pokončna pisava pravega uspeha. Obenem je založila hrvaška vlada enotne pisanke in risanke, katerih čisti dohodek pripade zakladu za podporo ubožnih občin, ki si hočejo ustanoviti nove šole.

— **Šolo za risanje v Gorici.** Goriška trgovska in obrtna zbornica otvori šolo za risanje. Vodja tej šoli bo sedanj ravnatelj obrtne šole v Marijanu, g. Ribí. Pomagal mu bo asistent, ki mora znati italijansko in slovensko.

— **Trgovsko šolo** dobe v Gorici. Paziti morajo, da ne bo samo za Lahe.

— **Otvoritev srbskega vseučilišča v Belem gradu** so preložili na nedoločen čas, ker so dijaki nezadovoljni z novo izbranimi profesorji. Izjavili so tudi, da se ne udeležijo otvoritve.

— **Ljudsko šolstvo v Črni gori.** V Črni gori je bilo v šolskem letu 1904/05 deških ljudskih šol 99. Izmed teh je 79 državnih, 20 pa občinskih. Na teh šolah deluje 124 učiteljev. Dekliških šol je 6, na njih pa poučuje 8 učiteljic.

— **Požar v šoli.** Blizu Moskve se je vnela med poukom vaška šola. Ker je bilo poslopje leseno, se je požar razširil tako hitro, da je zgorel učitelj s 14 učenci. Sploh se tudi pri nas šolske oblasti premalo brigajo za varnostne priprave v naših šolah. Poznamo nekatere šole, iz katerih bi se ne mogla rešiti živa duša, ako bi nastala taka ali enaka nesreča.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 720.

Kranjsko.

Na štirirazredni ljudski šoli v Trebnjem je s prihodnjim šolskim letom stalno oziroma začasno oddati učno mesto.

Prošnje je vlagati predpisanim potom do 1. maja 1905.

Prosilci (prosilke), ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni šolski službi, morajo svoji prošnji priložiti državno-zdravniško izpričevalo, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 2. aprila 1905.

Št. 721.

Na enorazredni ljudski šoli v Hinjah, ki se po dogradbi novega šolskega poslopja s šolskim letom 1906/7 razširi v dvorazrednico, je stalno, oziroma začasno popolniti mesto učitelja-ovoditelja. Prošnje naj se vlagajo do 1. maja 1905.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni šolski službi, morajo z državnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 3. aprila 1905.

Št. 624.

Na petrazredni deški ljudski šoli v Ribnici sta popolniti s prihodnjim šolskim letom stalno, oziroma začasno dve učni mesti. Zaradi z ljudsko šolo združene obrtne šole imajo učitelji prednost pred učiteljicami.

Pravilno opremljene prošnje naj se semkaj vlagajo do 1. maja 1905. Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo z državnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet Kočevje, dne 2. aprila 1905.

Št. 155.

V litijskem okraju se razpisuje s tem na štirirazredni ljudski šoli v Št. Vidu pri Zatičini, na dvorazredni ljudski šoli v Krki, na enorazredni ljudski šoli v Prežganju po eno učno mesto z opombo, da se bo za prvo službo oziralo samo na učitelje, a za drugo samo na učiteljice.

Pravilno opremljene prošnje naj se predložijo službenim potom semkaj do 5. maja t. l.

Tudi morajo prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi z državnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet Litija, dne 5. aprila 1905.

Zahvala.

Čutimo se dolžne, izreči slavnemu šolskemu vodstvu, učiteljskemu zboru in šolski mladini petrazrednice pri Sv. Antonu v Slovenskih Goricah svojo najsrčnejšo zahvalo za spremstvo naše nepozabne drage matere, oziroma stare matere

Marije Knafličeve

k večnemu počitku. Vaše spremstvo nam je bilo v ganljivo tolažbo v težkih dneh globoke žalosti. Bog plati!

Ivan Knaflič, soprog.

Ivana Knafličeva, hči,
učiteljica žen. ročn. del.

Radoslav Knaflič, sin,
nadučitelj na Gorici.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Razpis častnih nagrad.

Na naš razpis nagrad, ki je bil objavljen v 35. št. »Učit. Gov.« dne 10. decembra 1901., sta se odzvala le dva pisatelja in ena pisateljica. Ker pa ocenjevalci tudi to pot niso odobrili nobenega doposlanega spisa, razpisuje podpisano vodstvo vtretjič dve častni nagradi po 100 in 60 K za dva najboljša mladinska spisa, obsegajoča najmanj po 3 tiskovne pole.

Spisa morata biti izvirna in primerna otroškemu duhu. Rokopisi naj se pošiljajo predsed. »Zaveze« do 15. julija t. l.

Pisatelji naj se ne podpišejo na svoj rokopis, temuč naj prilože svoja imena v zaprtem ovitku, na katerem bodi zabeležen naslov dotičnega spisa.

Spise bodo ocenjevali posebni ocenjevalci. Ocenjena spisa bosta last »Zaveze« in izideta kot III. in IV. zvezek »Mladinske knjižice«.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 9. aprila 1905.

Drag. Česnik, tajnik.

L. Jelenc, predsednik.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu priporoča tvrdka
Dragotin Hribar v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—7. ure zvečer ali pa vsak dan potem poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4.32%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštinih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 10 h za dološiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	» 18 » » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Zaloška cesta št. 5.